

ПРИНЦИПИ КОНТРОЛЮ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

Наукові джерела визначають принцип як засади, основоположні ідеї, об'єктивно встановлені та адекватно відображають існуючий рівень людських знань. Принципи характеризуються універсальністю застосування, високою значущістю, імперативністю та відображають істотні положення теорії, вчення, науки, практичної діяльності. У вітчизняній системі наукових знань відсутня єдина концепція принципів організації й ведення контролю.

Принципи як основне вихідне положення наукової системи є стійкою теоретичною категорією. Розвиток економіки і методології контролю привертає увагу вчених до проблеми повноти і правильності застосування принципів, зумовлюючи як розширення їх кола, уточнення ознак класифікації, так і поглиблення трактування.

Світова практика застосування принципів контролю відтворена відповідними міжнародними документами. Лімською Декларацією керівних принципів контролю закріплено принципи: визнання незалежності органів фінансового контролю як невід'ємного атрибута демократії та обов'язкового елементу управління фінансовими ресурсами; законодавчого закріплення інституційної, функціональної, організаційної, фінансової незалежності органів фінансового контролю; необхідності здійснення попереднього контролю та контролю за фактом, внутрішнього та зовнішнього контролю як обов'язкової умови існування фінансового контролю; гласності з обов'язковою вимогою конфіденційності інформації, комерційної та іншої таємниці, що захищається законодавством. Ці принципи виступають першоосновою фінансового контролю. Їх дотримання є важливими для 191 держави — дійсних членів Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI).

Мексиканська декларація незалежності вищих органів фінансового контролю визначає дотримання принципу незалежності у юридичному й економічному аспектах, в управлінні кадрами, у сфері організації контролю і доступу контролерів до джерел ін-

формації, у презентації результатів аудиту, визначенні змісту звітів, часу публікацій, незалежності наступного контролю.

Світовий досвід і міжнародні регламенти є стимулюючим фактором для становлення і розвитку власної системи контролю, слугують основою для розробки вітчизняних регламентів. Декларацією про загальні принципи діяльності вищих органів фінансового контролю держав — учасниць Співдружності Незалежних Держав визначає за основу принципи законності, незалежності, об'єктивності, компетентності, оперативності, доказовості, гласності, дотримання професійної етики.

Принципи контролю, закріплені міжнародними угодами, деклараціями, нормативними документами набувають практичної наповненості у державному секторі економіки.

Багатоаспектність змісту контролю зумовлює розгляд ученими і практиками його принципів під різними кутами. Принципи, які наводяться авторами у наукових працях, не суперечать, а доповнюють зміст теорії контролю. В.О. Шевчук за першооснову контролю характеризує принципи ендогенності, системності, паритетності, розподілу контрольних повноважень, повноти охоплення, компаративності, релевантності, достовірності фактичної інформації, збалансованості контрольних дій, превентивності, своєчасності, ризикованості, перманентності, синергізму, самодостатності, ефективності, відповідальності, емерджентності [2, с. 60–62]. В.П. Пантелеев підкреслює важливість дотримання принципів відповідальності, збалансованості контрольних дій, безперервності, взаємодії та координації, комплексності, делегування повноважень, пріоритетності, дієвості, інтеграції, підконтрольності, цільової спрямованості, превентивності контрольних дій [1, с. 74]. Інші вчені виокремлюють принципи результативності, непідкупності, доказовості, законності, об'єктивності, незалежності, відповідальності, збалансованості, системності, гласності, спеціалізації, підзвітності, невторчання, ендогенності, розподілу контрольних повноважень, компаративності, своєчасності та превентивності контрольних дій взаємної поваги, довіри, рівноправ'я, взаємовигідного співробітництва.

Окрему групу норм і правил будь-якої практичної діяльності складають етичні принципи. Як правило, вони мають статус рекомендацій або бажаних норм професійної поведінки. Як фундаментальні принципи аудиту, Кодексом етики професійних бухгалтерів визначено такі принципи: чесність, об'єктивність, професійна компетентність і належна ретельність, конфіденційність, професійна поведінка, технічні стандарти, тобто професійний бу-

хгалтер повинен надавати професійні послуги згідно з відповідними технічними та професійними стандартами. До цих принципів В. Пантелєєв не виділяє принцип чесність, порядність, технічні стандарти, але додає: незалежність аудитора, доброзичливість.

Рушієм розвитку контролю як науки є методологічні принципи. У літературі їх розглядають як вихідні положення наукової теорії, що виконують функцію обґрунтування її змісту та визначають напрям і спосіб вивчення предмета дослідження: інтерсуб'єктивності, історизму, достатньої підстави, детермінізму, несуперечливості, перевірюваності й відтворюваності, науковості, наступності й відповідності, цілісності й системності, доповнюваності.

Отже, принципи контролю як основоположні ідеї, що відображають існуючий рівень знань мають практичне і наукове застосування. Необхідність їх поглиблення зумовлюється розвитком економіки і методології контролю.

Список використаних джерел

1. *Пантелєєв В. П.* Концепція внутрішньогосподарського контролю діяльності підприємств: методологія, організація, розвиток: дис... д-ра наук: 08.00.09 / В. П. Пантелєєв. — К., 2009. — 582 с.

2. *Шевчук В. О.* Контроль господарських систем в суспільстві перехідною економікою (Проблеми теорії, організації, методології): монографія / В. О. Шевчук. — К. : КДТЕУ, 1998. — 371 с.

УДК 657

Валерія Сопко

д.е.н., професор,

завідувач кафедри обліку та оподаткування,

Київський національний торговельно-економічний

університет

Костянтин Галак,

аспірант кафедри обліку та оподаткування,

Київський національний торговельно-економічний

університет

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ

Комп'ютерні технології обліку на сьогодні це не данина моді, а необхідність, яка дозволяє розширити можливості інформаційної системи у прийнятті управлінських рішень [1, с. 398]. Комп'ютеризація облікового процесу зміщує акценти в роботі